

Základy speciální pedagogiky - ETOPEDIE

2023

Historie etopedie

Vývoj diferenciacie etopedie

	Obor	Podobor – specializace	Zaměření
počátky 20. stol.	Pedopatologie		Segregace
od roku 1948	Defektologie	Psychopedie	Norma
od roku 1963	Speciální pedagogika	Psychopedie	Reedukace, rehabilitace, kompenzace
od roku 1969	Speciální pedagogika	Etopedie	Výchova a vzdělání

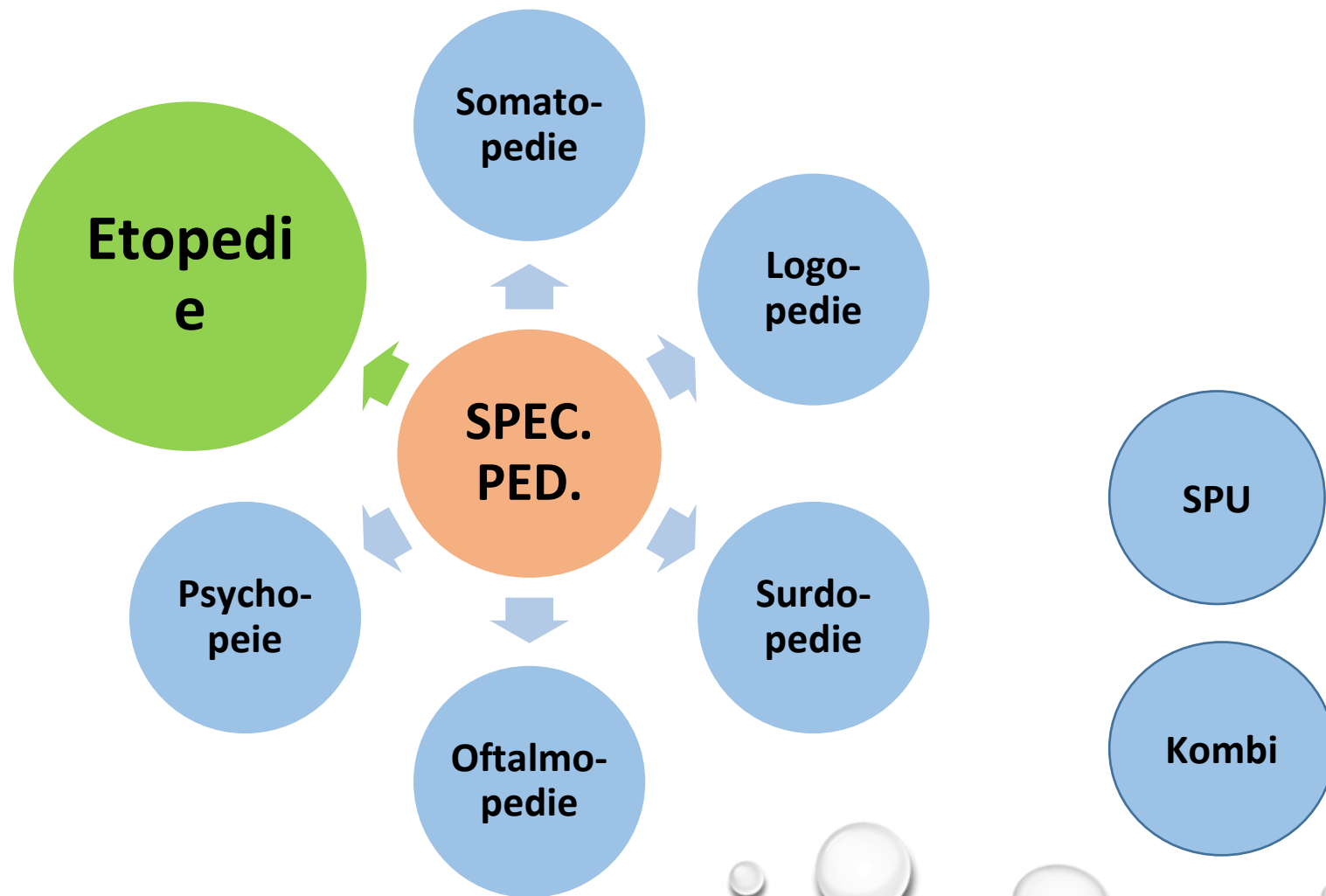

Co to je?

- Jaké další disciplíny spec. Ped. Znáte?
- Napadají vás nějaké významné rozdíly mezi etopedií a zbytkem?

Postavení etopedie v systému pedagogiky

Rozdíly v etopedii

1. terminologie
2. charakter postižení, znevýhodnění
3. segregační tendence a intervence

Předmět etopedie

- Děti/mladiství bez výraznějších problémů
- Děti/mladiství v riziku PCHE
- Děti/mladiství s problémy v chování
- Děti/mladiství s PCHE

Teorie a praxe etopedie

Teorie etopedie

Výzkum

Zobecňování závěrů

Doporučení pro praxi

Ověřování závěrů

Studijní programy

Další vzdělávání
pedagogů

Praxe etopedie

Edukace jedinců s
PCHE

Prevence

Intervence

Reedukace

Praxe v etopedii

V rámci prevence – školy

Děti bez výraznějších problémů v chování , děti v riziku, děti s PCHE

Poradenství a diagnostika

V rámci intervence – školy a preventivně výchovná zařízení

Děti v riziku + Děti s PCHE

Diagnostika, poradenství, dlouhodobé vedení, práce s rodinou

Praxe v etopedii

Rehabilitace (resocializace) – šk. Zařízení

Pro výkon OV a ÚV – intenzita PCH neumožňuje práci s dítětem v jeho přirozeném prostředí

Reedukace, diagnostika, poradenství

The image features a white background with several realistic, 3D-rendered water droplets of various sizes scattered in the corners. The droplets have highlights and shadows, giving them a sense of depth and volume. They are positioned in the top-left, top-right, and bottom-right areas, framing the central text.

Etopedie jako vědní obor

Etopedie

- vědní disciplína **speciální pedagogiky**,
- zabývá se edukací jedinců s **poruchami v chování** a s **rizikem vývoje této poruchy**

Etopedie

- jako samostatná vědní disciplína se vyvíjí **od konce 60. let 20.století**
- navazuje na **vývoj v obecné pedagogice**
- reflektuje **hodnotové a normativní postoje společnosti** ve vztahu k očekávanému chování
  - **potřeby společnosti x potřeby dítěte ?????**

Společné rysy

- **Naplnění potenciality dítěte**
- **Spolupráce**
  - s obory pedagogiky,
  - s *psychologií*,
  - se sociologií, medicínou, filozofií, penologií, právem atd.

Odlišnosti od ostatních speciálně pedagogických disciplín

- **Terminologie**
- **Charakter postižení jedince**
- **Segregační tendence**

Východiska etopedie

- 1. Osobnostní pojetí - individualizace výuky**
- 2. Bio – psycho – sociální model funkčnosti**
- 3. Perspektivní přístup k dítěti**
- 4. Životní cesta dítěte**

1. Osobnostní pojetí - individualizace výuky

- **naplnění potenciality** každého žáka
- žáci s problémy v chování jsou skupinou nejobtížněji vzdělavatelnou ve školách hlavního proudu
- úkolem etopedie je **zapojení všech do škol hlavního proudu**

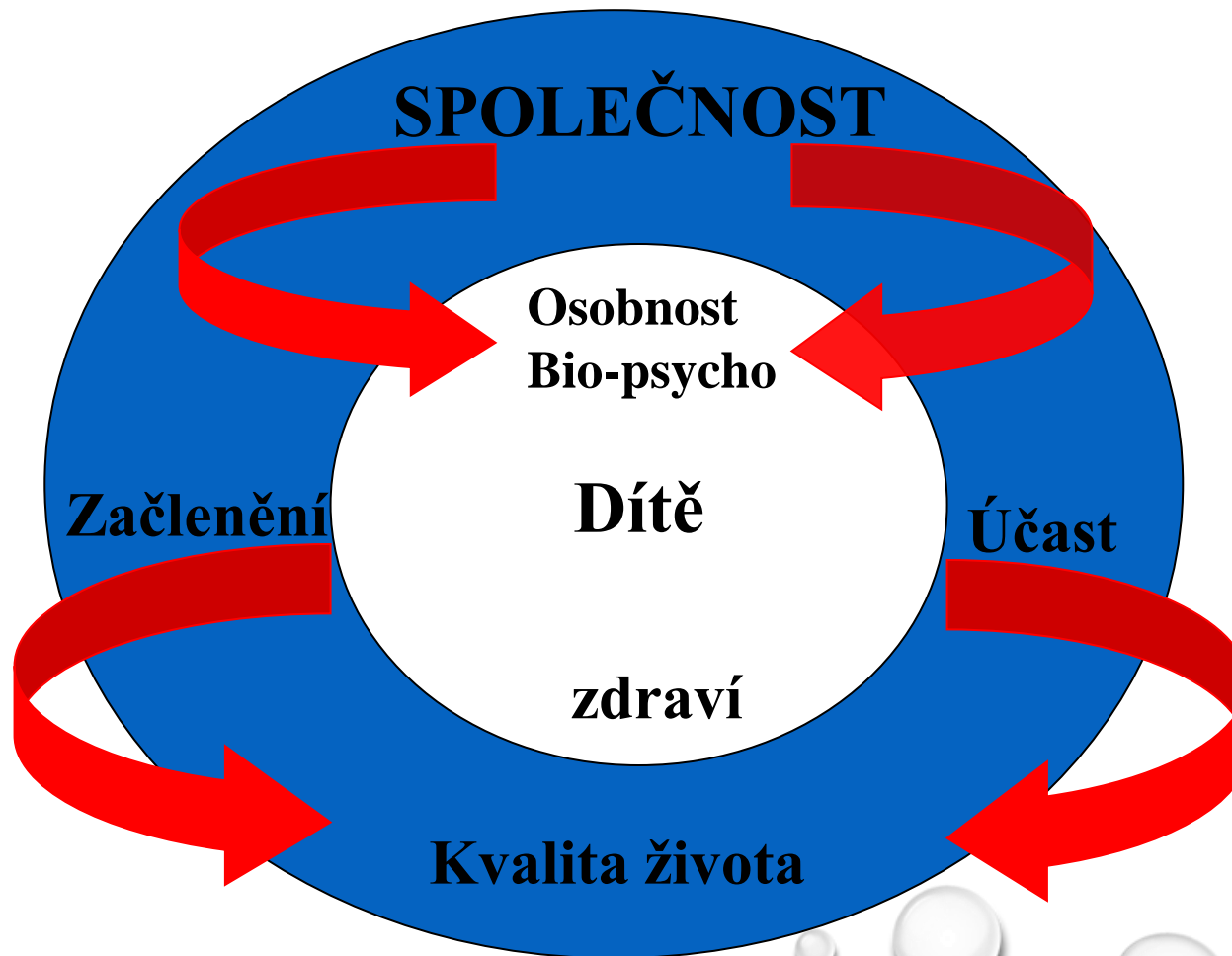

2. Bio – psycho – sociální model funkčnosti

O
odkázanost

S
směřování

P
potencialita

**Š
T
Ě
S
T
Í**

Perspektivní přístup

- odpovědnost školské praxe za vytváření **příležitostí k učení, k posilování kompetencí, k rozvoji profesních dovedností**
- **cíl: podpora dítěte s v jeho aktivním přístupu k vlastnímu vzdělání, aby dosáhlo na svůj vzdělávací potenciál**

Životní cesta dítěte

- respektování **úkolů a rizik socializačního procesu** dítěte
- využití **možností a příležitostí**, které dítě dostává ve svém přirozeném sociálním prostředí

Vztah etopedie ke spolupracujícím oborům

- Psychologie
- Penologie
- Vývojová psychologie
- Pedagogická psychologie
- Sociální psychologie
- Forezní psychologie
- Pedagogika
- Artefietika
- Sociální pedagogika
- Penitenciární pedagogika

Rizikové faktory

- **Rizika spojená s osobností dítěte**
  - - fyzické zdraví
  - - faktory vnitřních dispozic
  - - faktory sociálních kompetencí
  - - faktory emocionálního zaměření a prožívání
  - - temperament
  - - genetické faktory
  - - neurobiologické faktory

Rizikové faktory

- **Rizika spojená s rodinou dítěte**
- - rodinné stresory
- - funkčnost rodinného systému
- - fungování rodičů
- - násilí v rodině
- - interakce mezi dítětem a rodičem

Rizikové faktory

- **Školní rizika**
  - - vstup do školy
  - - nedostatek pozitivní interakce
  - - sociální izolace

Konec šk. roku: 28.6

klobím

firmu šikoma'

- ČJ - deklat' sbor - 11
- opis - 2
- přepis - 1

 - přečte' keba u ar ~ kodineš
TV

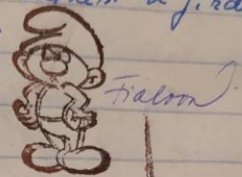
Fialova'

29/4

15.4 26.4 nemocná

18/9

str - 20.9. - dímle, domešt 2 jízdenky
- lude jím H

Fialova'

19/9

21/9

ka chemi' a dímle - pomělně a
obtěřování' oslabněch

21/9

mont' stěle - plis A4, pismeno S
a čístice

Du' - 4 str. 12

Fialova'

Rizikové faktory

- **Rizika spojená se společností**
- - životní podmínky
- - patologické formy chování

Problémy v chování

Problém versus porucha

- Proč je důležité rozlišit problémové chování od poruchového?

2 základní kategorie

- - žák s problémy v chování
- - žák s poruchou v chování

Tři základní aspekty rozdílu mezi problémem a poruchou

- MOTIVACE CHOVÁNÍ
- V TRVÁNÍ PROBLÉMOVÉHO CHOVÁNÍ
- V INTERVENCI A REEDUKACI

Intervence a reedukace

PROBLÉM

- Stačí cílená pedagogická opatření
- Speciálně pedagogické metody vedou k nápravě nežádoucího chování

PORUCHA

- Náprava vyžaduje specializovanou péči
- SVP, DÚ

Motivace v chování

PROBLÉM

- O svých problémech ví a chce je řešit
- Normy nenarušuje úmyslně
- Nálepkou trpí

PORUCHA

- Není s daným problémem v konfliktu
- Nepřijímá normy
- Nepocituje vinu za vlastní jednání

Trvání problémového chování

PROBLÉM

- Problémy jsou krátkodobé
- Projevují se v určitých periodách
- Jsou důsledkem nezvládnutých konfliktů s okolím

PORUCHA

- Porušuje normy dlouhodobě
- Nežádoucí chování se prohlubuje

Poruchy chování a emocí - klasifikace

Medicínská klasifikace poruch chování

- **Mezinárodní klasifikace nemocí 10. revize (1993) – F90 – F98**

Hyperkinetické poruchy (F90)

- Porucha aktivity a pozornosti, nedostatek pozornosti s hyperaktivitou, ADHD, ADD (6.4 – odborník na hyperkinetické poruchy)

Poruchy chování (F91)

- Porucha chování vázaná na vztahy k rodině, Nesocializovaná porucha chování, Socializovaná porucha chování, Opoziční vzdorovité chování

Smíšené poruchy chování (F92)

- Depresivní porucha chování, Jiné smíšené poruchy chování a emocí, poruchy chování spojené s poruchami emocí

Emoční poruchy (F93)

- Separační úzkostná porucha v dětství, fobické poruchy, porucha sourozenecké rivality aj.

Poruchy sociálních vztahů (F94)

- Elektivní mutismus, Reaktivní porucha příchylnosti dětí, citově chladná psychopatie aj.

Tikové poruchy (F95)

- Přejídná tiková porucha, Chronické motorické nebo vokální tiky, de la Tourette aj. (tourette x turner)

- <https://www.youtube.com/watch?v=c36j-uv75rl>

- <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1095946610-diagnoza/81-tourettuv-syndrom/video/>

Jiné poruchy chování a emocí (F98)

- Neorganická enuréza, Neorganická enkopréza, Poruchy příjmu potravy v kojeneckém a dětském věku, pika, Stereotypní pohybové poruchy, koktavost, breptavost aj.

- <http://www.uzis.cz/cz/mkn/F90-F98.html>

Sociální klasifikace

- - Porucha chování se sociálním základem
  - - Asociální porucha
  - - Porucha chování antisociální rázu
  - - Delikvence
-
- Dětská delikvence, prekriminalita, juvenilní delikvence
  - - čin jinak trestný
  - - provinění

Školská klasifikace

- **Poruchy chování vyplývající z konfliktu**
  - - záškoláctví, lhaní, krádeže
- **Poruchy chování spojené s násilím**
  - - agrese, šikana, loupeže, juvenilní kriminalita a prekriminalita
- **Poruchy chování související se závislostí**

PRAXE ETOPEDIE

= zaměření na odstranění nežádoucího chování a motivaci k žádoucímu chování

3 fáze etopedické praxe:

1) **Prevence** – školy

- Děti bez výraznějších problémů v chování + Děti v riziku + Děti s PCHE
- Poradenství a diagnostika

2) **Intervence** – školy, preventivně výchovná zařízení

1. Děti v riziku + Děti s PCHE
2. Diagnostika, poradenství, dlouhodobé vedení, práce s rodinou

- 3) **Rehabilitace (resocializace)** – šk. Zařízení pro výkon OV a ÚV – intenzita PCH neumožňuje práci s dítětem v jeho přirozeném prostředí
- Reeducace, diagnostika, poradenství
  - Nutno nejdříve poznat dítě

Dříve užívaná terminologie:

mládež mravně ohrožená, mravně vadná, obtížně
vychovatelná, poruchy chování, porucha šk.
Přizpůsobivosti, di/a/antisociální chování

VZDĚLÁVÁNÍ

Dítě se SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI
(27/2016 Sb. – změna šk. zákona)

- 1) nízké socio-kulturní prostředí
- 2) dítě s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou

ÚSTAVNÍ A OCHRANNÁ VÝCHOVA

- Zajištěno vzdělávání, výchova, péče a sociální zázemí v případě, že:
  - rodiče nejsou schopni zajistit podmínky pro vývoj;
  - PCH ovlivňuje intenzitou vývoj dítěte a to porušuje společenské a právní normy;
  - je alternativním trestem;
  - dítě provede mezi 12. a 15. rokem čin, za nějž je jinak až výjimečný trest.

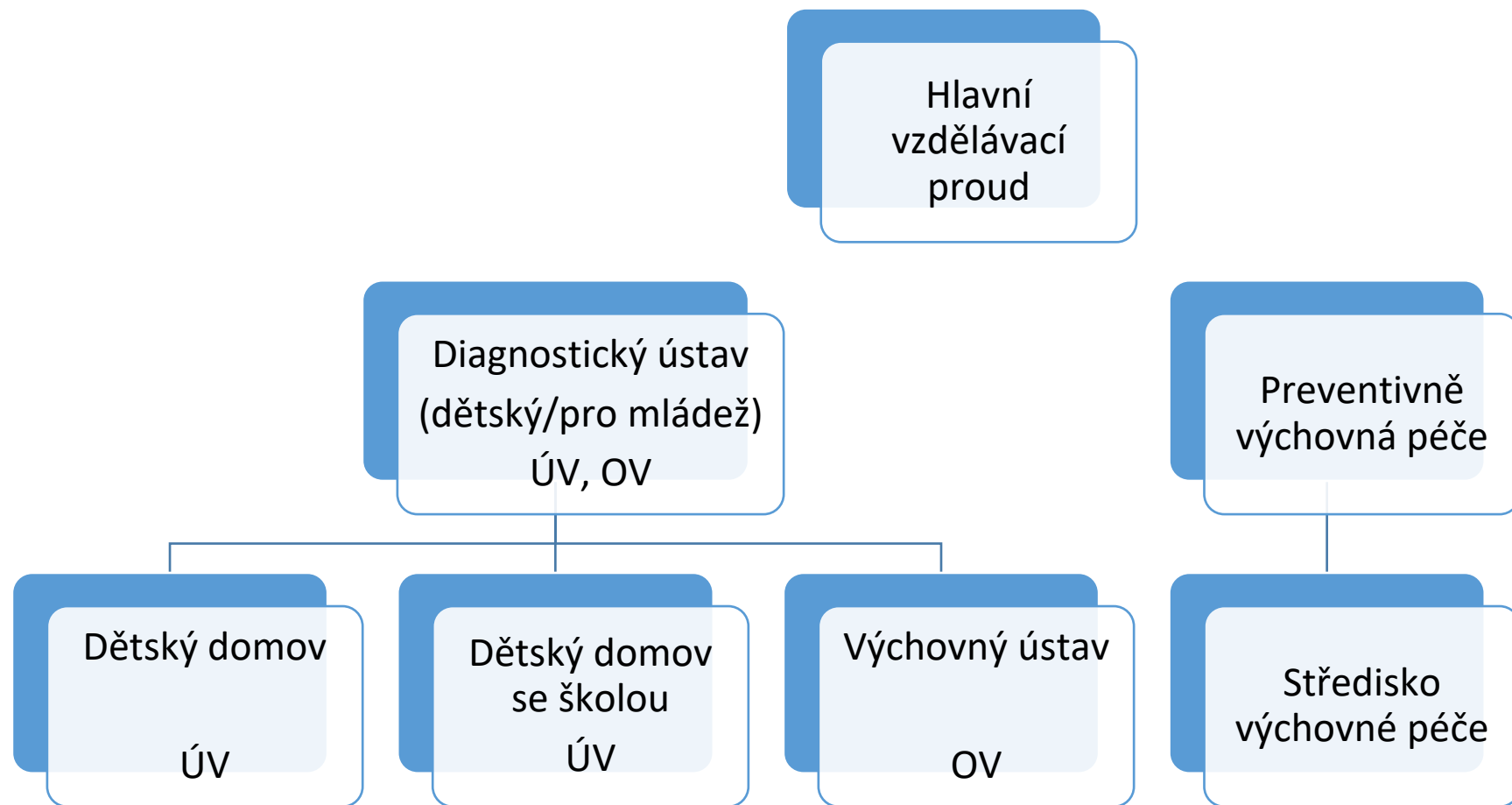
ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

- Nařízeno soudem
- Do roku 2014 **zákon o rodině** (94/1963 Sb.) nyní **občanský zákoník** (89/2012 Sb.) a **zákon o soudnictví ve věcech mládeže** (218/2003 Sb.)
- Výchovné a sociální důvody
- Trvá po nezbytně nutnou dobu – max. zletilost (může až do 19 let)
- Ruší soud

OCHRANNÁ VÝCHOVA

- Uložena trestním řízením
- **Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (218/2003 Sb.)**
- Dětem, 12 – 15 let, které spáchaly čin, za který lze dle TZ uložit výjimečný trest
- Mladistvým, 15 – 18 let, kteří spáchali provinění a ochranná výchova by měla být efektivnější než odnětí svobody
- Končí zletilostí

Školská zařízení pro žáky s
problémy a s poruchami
chování a emocí

Středisko výchovné péče

- cíle a úkoly
  - prevence
  - odstranění či zmírnění již vzniklých PCH; eliminace negativního dopadu PCH
  - intervence - rozvoj osobnosti, sebepoznání, sociálního chování, náprava problémů v učení
  - spolupráce s rodinou
  - spolupráce se školou
  - spolupráce s ostatními institucemi
-
- cílový klient
  - 3 – 19, event. 26 let
  - děti a mládež s rizikem či s projevy PCH a negativními jevy v sociálním vývoji
  - jedinci propuštění z ÚV, OV při jejich integraci do společnosti
  - záškoláctví, nerespektování autorit (škola, domov), krádeže, kouření, útěky, šikana (agresor, oběť), vliv závadové party, lhaní, agresivní chování, experimenty (či konzumace) návykových látek

A) Ambulantní část

B) úkoly

- prevence
- intervence a poradenství
- diagnostika
- zpracování individuálního programu pomoci
- práce s rodinou
- metodická pomoc školám
- realizace probačních programů – veřejně prospěšné práce

C) Internátní

pobyt v délce 2 měsíců

po ukončení navazuje ambulantní péče

B) Stacionární (celodenní)

• úkoly

- intervence a terapie
- výuka
- spec.ped. a ped.-psych. podpora (rozvoj osobnosti, sebepoznání, sociálního chování, poradenství při volbě vzdělávací cesty
- spolupráce s kmenovou školou
- spolupráce s rodinou,

Pobyt dobrovolný !! (žádost osoby zodpovědné za výchovu)

Diagnostický ústav

- děti a mládež
  - na základě žádosti rodičů (zákonných zástupců) - preventivně-výchovná péče - důvodem poruchy chování
  - s nařízenou ÚV
  - s uloženou OV
  - zadrženým na útěku z jiných zařízení nebo od rodičů
  - nařízeným předběžným opatřením
- délka pobytu zpravidla 8 týdnů ☐ komplexní diagnostika ALE!!!!!!!
  - diagnostická a zdravotní šetření,
  - probíhá vzdělávání, terapeutická činnost,
  - výchovná, sociální a organizační zajištění,
  - vedou k umístění dítěte do zařízení pro výkon ÚV a OV v územním obvodu diagnostického ústavu

DÚ

- poskytují i nezbytnou péči dětem a mladistvým, zadrženým na útěku nebo policií při trestné činnosti, na základě rozhodnutí soudu o předběžném opatření
- základní organizační jednotka
  - výchovná skupina
  - člení se podle pohlaví nebo věku a jsou zřizovány max. 3 při počtu nejméně 4 a nejvíce 6 dětí
- děti školou povinné
  - chodí do tříd kde jsou vzdělávány podle vzděl. programů ZŠ, ZŠ praktické
- pro mládež s ukončenou povinnou školní docházkou
  - diagnostické třídy pro přípravu na budoucí povolání
- ve třídě max. 8 žáků
- po diagnostickém pobytu je dítě umístěno s předáním veškeré dokumentace a doporučením
  - zpět do rodiny
  - dětského domova - nemá závažné poruchy chování
  - dětského **domova** se školou
  - výchovného ústavu

DÚ - FUNKCE

- diagnostické
  - formou pedagogických a psychologických činností
- vzdělávací
  - zjištění úrovně dosažených ZN, DO
  - stanovení SVP
- terapeutické
  - prostřednictvím ped. a psych. činností směřující k nápravě poruch
- výchovné a sociální
  - vztahují se k osobnosti dítěte, rodinné situaci, nezbytné sociálně-právní ochraně
- organizační
  - souvisí s umístováním do dalších zařízení
- koordinační
  - k prohloubení a sjednocení odborných postupů ostatních zařízení

DĚTSKÝ DOMOV

- edukaci zajišťuje stát
- pro děti s nařízenou ÚV
- nemají závažné poruchy chování (umístěny ze sociálních důvodů)
  - děti, o něž nemá, kdo pečovat nebo
  - jimž nelze ze sociálních důvodů zajistit péči ve vlastní rodině, popřípadě náhradní rodinnou péči
- zpravidla od 3 do 18 let (do 26 let)
- základní organizační jednotka
  - rodinná skupina – 6-8 dětí
  - 2-6 skupin
- děti navštěvují školy mimo DD podle věku

ÚKOLY DD

- výchovné
- vzdělávací
- sociální
- žijí v rodinných skupinkách po 6-8 dětech
- do školy dochází mimo DD
- umisťují se i nezletilé matky spolu s jejich dětmi
- <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10123228705-cas-ditete/20756226500/diskuse> - čas dítěte
- <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10299558814-prekrocit-prah>

DĚTSKÝ DOMOV SE ŠKOLOU

- edukace dětí s nařízenou ÚV
- děti od 6 let do ukončení povinné školní docházky
- mají závažné poruchy chování
- nebo přechodnou či trvalou duševní poruchu
  - vyžadují výchovně – léčebnou péči
- zařazovány
  - výjimečně i děti s uloženou ochrannou výchovou
  - a nezletilé matky se závažnými poruchami chování, nebo duševní poruchou i s jejich dětmi
- při přetrvání poruchy – přeřazení do výchovného ústavu

DD SE ŠKOLOU

- základní organizační jednotka
  - rodinná skupina – 5-8 dětí
  - 2 -6 skupin
- ve škole třídy s max. počtem 8 dětí
- vzdělávání podle programu
  - základní školy,
  - základní školy praktické,
  - základní školy speciální
- žáci jsou zařazováni do tříd podle ročníků
- podle podmínek (počet dětí v jednotlivých třídách) je možné, aby bylo v jedné třídě zařazeno více ročníků

VÝCHOVNÝ ÚSTAV

- zařazeny děti starší 15 let
- se závažnými poruchami chování
- na základě nařízené ÚV nebo uložené OV
- může být umístěno i dítě starší 12 let – na základě uložené ochranné výchovy a se závažnými poruchami chování
- základní organizační jednotka
  - výchovná skupina – 5-8 dětí;
  - 2-6 skupin
- ve škole při zařízení třídy s max. počtem 8 dětí
- je zde možno dokončit si povinnou školní docházku a střední vzdělání – nejčastěji se zřizuje
  - Praktická škola
  - Odborné učiliště
  - SOU
- pro ty, co se nepřipravují na budoucí povolání může být zřízena pracovní-výchovná skupina

VÝCHOVNÝ ÚSTAV - FUNKCE

- výchovné
- vzdělávací
- sociální
- jako součást se zřizuje ZŠ, nebo SŠ
- ve třídě více ročníků

ZÁKON 109/2002

- o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

Co pak?

- Co se děje s dětmi/mladistvými, kteří opustí ústavní zařízení?
- <https://www.youtube.com/watch?v=LAeJ2SPW6BI>
- Z děcáku do života

Dům na půli cesty

- Cílovou skupinou je dorost a mladí dospělí ve věku 18 - 26 let opouštějící školská a ústavní zařízení, osoby navracející se po výkonu trestu, z pěstounských rodin aj. vyrůstající bez rodin.
- <https://www.youtube.com/watch?v=a4HmdOd020Y>

Záškolačství, lhaní, krádeže

Typy záškoláctví

- **impulzivní**

- • předem neplánuje
- • reaguje ihned, nepromyšleně, odejde v průběhu vyučování
- • někdy absence trvá i několik dnů než se o situaci dozvědí rodiče
- • dítě často pokračuje v absencích ze strachu z následků, neví, co by mělo dělat

- **plánované**

- • účelové, plánované
- • nejrůznější záminky
- • v situaci před zkoušením, neoblíbeným předmětem, neoblíbeným učitelem

- **Pravé záškoláctví** – žák se ve škole neukazuje, ale rodiče si myslí, že do školy chodí

- **Záškoláctví s vědomím rodičů** – na této formě se podílí několik typů rodičů, jejichž hlavními charakteristikami je buď odmítavý postoj ke škole nebo přílišná slabost ve vztahu k dítěti či závislosti na pomoci a podpoře dítěte v domácnosti

- **UGC - Nebud' dilino!**

- <https://www.youtube.com/watch?v=g2pHBMm444w>

- Mladí Romové z pražského Žižkova natočili v rámci projektu občanského sdružení [Slovo 21](#) videoklip proti umístování do praktických škol. „Hola, hola škola volá, nedělej z Roma vola. Číst, psát, počítat se nenaučíš doma,“ obracejí se v klipu hlavně k rodičům dětí, kteří si někdy usnadňují výchovu tím, že je posílají do praktické školy.
- **Všimli jste si komu a proč je videoklip určený??**
- **Záškoláctví s klamáním rodičů** - existují děti, kteří dokážou přesvědčit rodiče o svých zdravotních obtížích, po které nemohou jít do školy a rodiče jim absenci omlouvají pro tyto zdravotní důvody, tento typ záškoláctví je však obtížně rozlišitelný od záškoláctví s vědomím rodičů

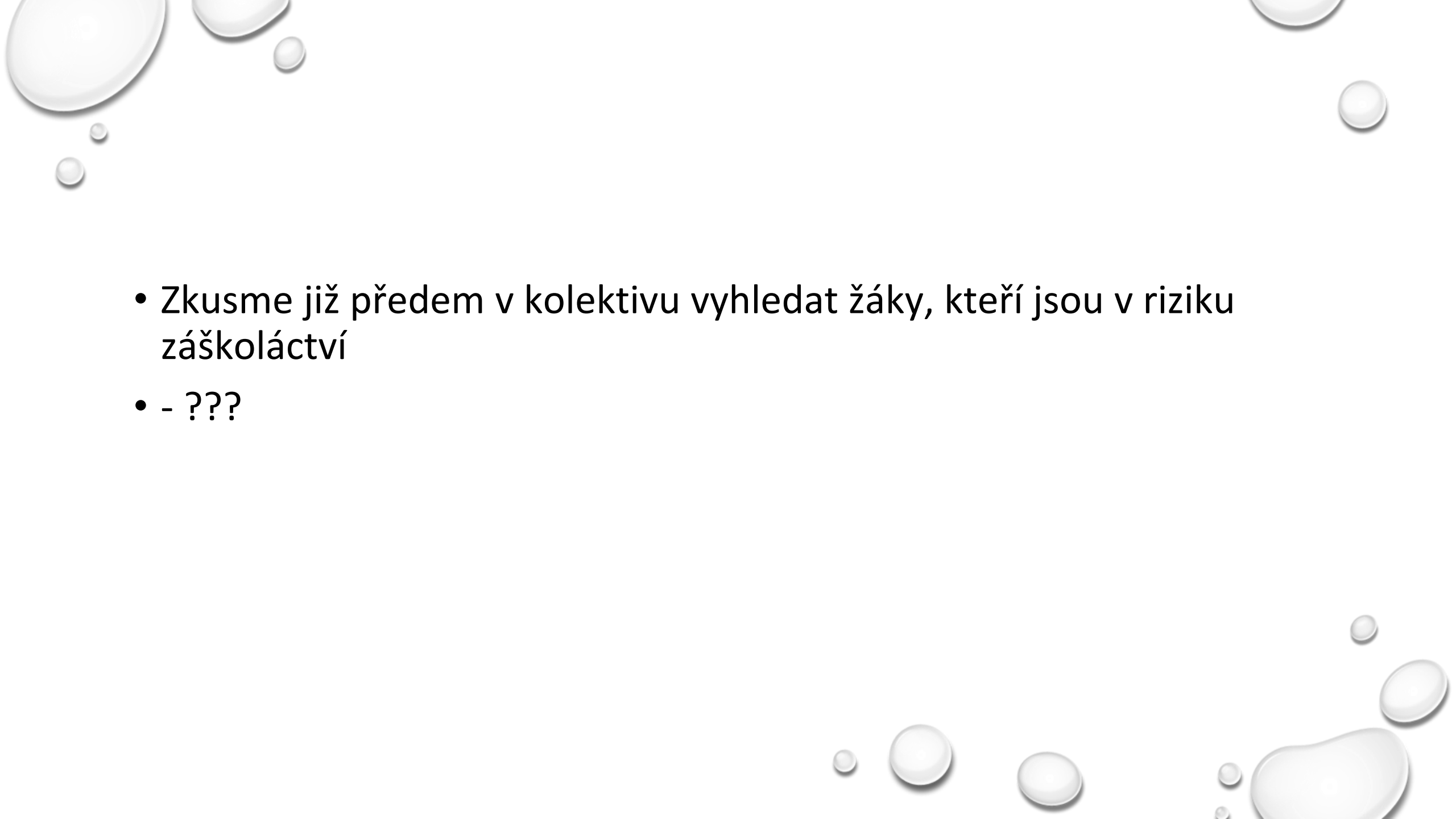
- **Útěky ze školy** – žáci do školy přijdou, nechají si zapsat přítomnost a během vyučování na několik hodin odejdou, přičemž zůstávají v budově školy nebo ji na krátkou dobu opustí
- **Odmítání školy** – některým typům žáků činí představa školní docházky psychické obtíže, např. v důsledku problémů ve škole souvisejících s obtížností učiva, při strachu ze šikany, či výskytu školní fobie nebo deprese
- Proč chodí žáci/studenti za školu??

- **☒ hodiny byly nudné**
- **☒ práce v nich byla moc těžká**
- **☒ atmosféra ve škole byla příliš přísná**
- **☒ žáci měli problémy s některými učiteli**
- **☒ měli pocit, že je škola odmítá**
- **☒ škola se jim dostatečně nevěnovala**
- **☒ byli šikanováni**
- **☒ chtěli trávit čas s kamarády nebo chtěli být sami**
- **☒ nelíbily se jim učební osnovy školy**

Co s tím?

- [?] vedení lepší dokumentace o problému
- [?] lepší pomoc žákům s rizikem chození za školu
- [?] osnovy, které lépe vyhovují zájmům a potřebám žáků
- [?] informovanost o důsledcích (právních, vzdělávacích)
- [?] intervenční programy proti záškoláctví

- - snažme se vyhnout boji škola x rodiče
- - zjistíme pravý důvod záškoláctví
- - pokud můžeme svolíme kulatý stůl se všemi, kterých se záškoláctví týká (nezapomínejme na záškoláka)

- Žáci a studenti jsou povinni:
  - a) **řádně docházet do školy nebo školského zařízení a řádně se vzdělávat,**
  - b) dodržovat školní a vnitřní řád a předpisy a pokyny školy a školského zařízení k ochraně zdraví a bezpečnosti, s nimiž byli seznámeni,
  - c) plnit pokyny pedagogických pracovníků škol a školských zařízení vydané v souladu s právními předpisy a školním nebo vnitřním řádem.

-
- Zkusme již předem v kolektivu vyhledat žáky, kteří jsou v riziku záškoláctví
  - - ???

Motivační prvky

- [?] odměny pro ty, kteří si v určitém období udrželi 100% docházku –diplomy, psací potřeby, lístky do kina, vstupenky na fotbal, do bazénu
- [?] soutěž v docházce mezi třídami s týdenním vyhodnocením
- [?] umožnění práce v programu proti záškoláctví pro žáky s omluvenými absencemi (peer program?)
- [?] příprava aktivit, při kterých se zdůrazní rodičům jejich úloha při dodržování docházky
- [?] péče o klima školy

Projekt supertřída

- Výhody
- Nevýhody

Lhaní

- **Lhaní** - je způsobem úniku z osobně nepříjemné situace, kterou dítě nedovede vyřešit jinak.
- **Pravá lež** – charakteristická úmyslem a vědomím nepravdivosti. Jde o obranný mechanismus, který má jasný cíl.
- **Dětská bájná lhavost** – uspokojuje alespoň na symbolické úrovni ty potřeby, které ve skutečnosti uspokojeny nejsou. V tomto případě se o poruchu chování nejedná do 7. roku dítěte.
- **Mytomanie** - nutné odlišit jiná psychiatrická onemocnění (bludy, obsese - nutkání atd.), u dětí většinou samovolně s věkem odezní, léčba je vždy obtížná a dlouhodobá, nutná pomoc psychologa, ev. psychoterapie, farmakologicky antidepresiva.

Lhaní u dětí po 7. roku

- **Vzpoura.**
- Jedním z důvodů je **touha vymanit se z vlivu dospělých.**
- **Nedůvěra.**
- **Když řekne pravdu, už předem ví, že bude zamítnuta.** Je přece lehké vymyslet si to, **co rodiče chtějí slyšet**
- **Pohodlí.**
- **Často bývá příčinou nepravdivých tvrzení obyčejná lenost**
- **Nejistota.**
- Teenager může lhát i proto, že si **není jistý v zátěžových situacích.** Možná má **strach.**

Lež ve škole

- Lhaní (lež) nelze například konkrétně ve školním prostředí opomíjet, může být významným signálem možného dalšího negativního vývoje jedince.
- Při hodnocení dětských lží je důležité zjistit, jak často dítě lže, komu lže nejčastěji, při jaké příležitosti, v jaké situaci a především proč, za jakým účelem.
- Nejlepším úkolem je prevence – předcházení dospělým, nelhat nikomu, říkat pravdu, odstraňovat nepřiměřený strach z trestu (např. tělesných)

Krádeže

- Jedná se o chování, na které lze nahlížet z několika úhlů pohledu – podle účelu krádeže. Nicméně vždy je tímto chováním způsobena škoda druhé osobě.
- Krádeže často doprovází jiné typy rizikového chování. Například jde o způsob, jak získat prostředky na návykové látky, nebo může být krádež motivována rasistickými předsudky a podobně. Důležité je zjistit, zda dítě krádež předem plánovalo, nebo zda se jednalo o impulzivní reakci na jeho aktuální potřebu.

Typy krádeží

- **Dítě krade pro sebe** – v rámci uspokojení svých potřeb či získání si pozornosti okolí, zejména rodičů, a jde tedy o takzvané „volání o pomoc“.
- **Dítě krade pro druhé** – ve snaze získat přátele, zvýšit svůj společenský status.
- **Dítě krade v partě** – často se jedná o vstupní rituál do party, jeden z možných projevů šikany.

Jak řešit krádež

- Jakým způsobem byste řešili krádež ve třídě?

Agrese, šikana, loupeže

-
- Jaký je rozdíl mezi agresivitou a agresí???

Agresivita

- **Agresivitu** klasifikujeme jako vnitřní pohotovost jednat útočně (rys osobnosti). Je to sklon (tendence) k **útočnému jednání**, které se transformuje do různých podob. V přírodě je to vlastně přirozená a nutná vlastnost živočichů, aby přežili. Agresivita je způsob reakce na podkladě **strachu**, přání (**frustrace**, žádosti), **heredity** (dědičnosti), opuštění nebo tyranie.

Agrese

- Agrese je **chování**, které **vědomě** a **se záměrem** (úmyslně) ubližuje, násilně omezuje svobodu a poškozuje jiné osoby nebo věci.

Agrese

- agrese bez vnějších projevů, probíhá pouze v myšlení dítěte
- agrese, která se projeví navenek, např. nadávkou, hrubým slovem, výhrůžkou
- agrese, která se projevuje destruktivním chováním – bouchnutím dveří, rozbíjením předmětů
- fyzické napadení druhé osoby

Šikana

Metodický [pokyn](#) MŠMT definuje šikanu takto:

- „Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrožit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí druhé osobě, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako nápadné přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků.“
- <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10318730018-polosero/211562222000001-polosero-sikana>

šikana

- 1. stádium ostrakizmu
- 2. stádium fyzické agrese a přitvrzování manipulace
- 3. stádium vytvoření jádra
- 4. stádium kdy většina přijímá normy
- 5. stádium totalita (dokonalá šikana)

šikana

- Vztah oběti a agresora???
- - návyk
- - pseudosvědomí
- - identifikace

Prevence šikany

- http://www.odyssea.cz/soubory/e_kurzy/jak_zlepsit_vztahy_v_nasi_tride_2_stupen_zs.pdf
- Primární
- Sekundární
- Terciární

ŠIKANA

- *sociálně – patologický jev, dlouhodobě opakující se; psychické či fyzické útoky na jednotlivce či skupinu s cílem mu ublížit*

KYBERŠIKANA

- *šikanování pomocí elektrotechnických prostředků (mobilní telefon, internet apod.)*

- Kyberšikana je forma šikany

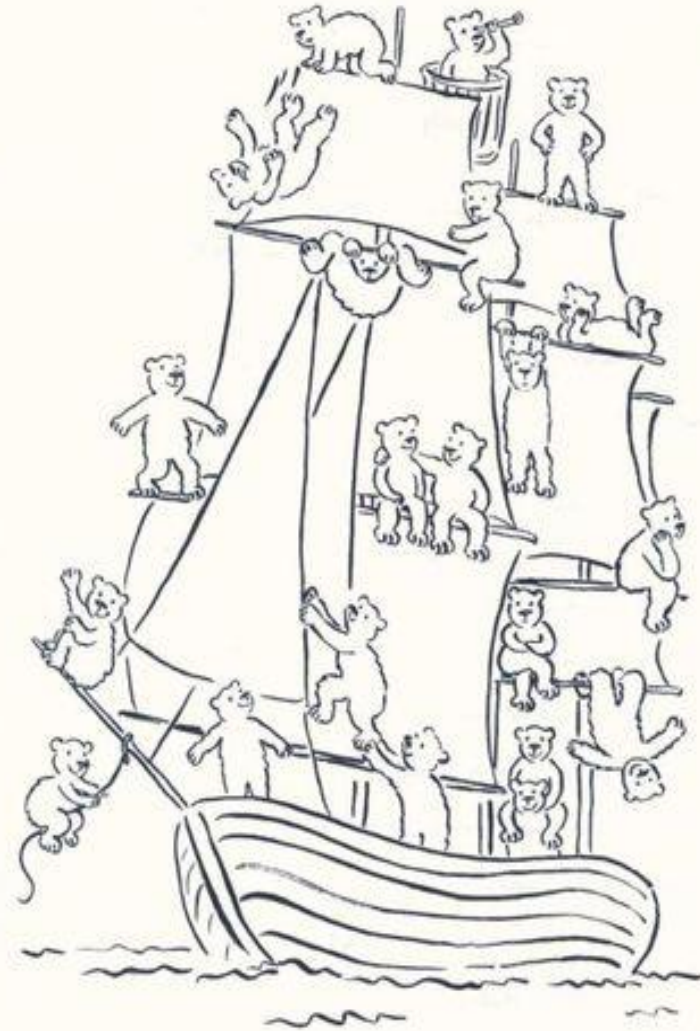
ZNAKY ŠIKANY	ZNAKY KYBERŠIKANY
DLOUHODOBÝ ÚTOK	POSTAČÍ JEDNORÁZOVÝ ÚTOK
OPAKUJÍCÍ SE ÚTOK	
FYZICKÝ A PSYCHICKÝ ÚTOK	POUZE PSYCHICKÝ ÚTOK
ÚMYSLNÝ CÍL UBLÍŽIT DRUHÉMU	ÚMYSLNÝ I NEDBALOSTNÍ CÍL UBLÍŽIT DRUHÉMU
NENÍ ANONYMNÍ	ANONYMNÍ I NEANONYMNÍ
VÝSKYT VE SKUPINĚ	NEOMEZENÝ VÝSKYT
ROLE SE NEMĚNÍ	MOŽNÁ PROMĚNA ÚTOČNÍKA A OBĚTI
URČENÝ ČASOVÝ VÝSKYT	NEOMEZENÝ ČASOVÝ VÝSKYT

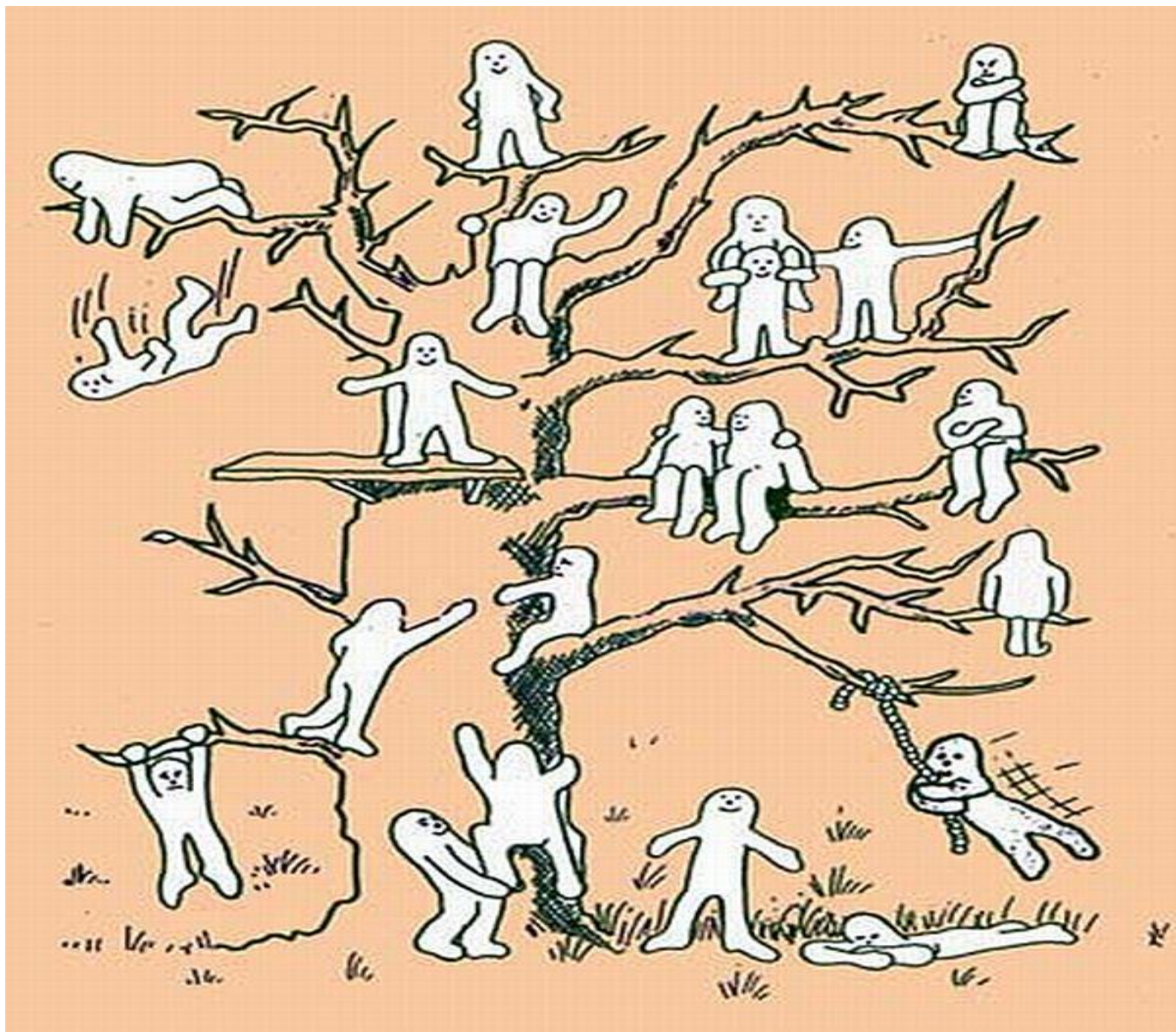

Jak poznám ve třídě šikanu?

- Napadají vás nějaké aktivity?

-
- - reportéři
  - - řady
  - - skupinky
  - - molekuly
  - - portréty
  - - plachta
  - - bezruká štafeta
  - -pavučina vztahů atd.

MORE EMOCI
Emotion cards

© 2013
sound-by-creative.cz

The image features a white background with several realistic water droplets of various sizes scattered in the corners. In the top-left corner, there is a large droplet and several smaller ones. In the top-right corner, there is a medium-sized droplet and a smaller one. In the bottom-right corner, there is a large, irregular droplet and several smaller ones. In the bottom-center area, there are a few more small droplets.

- **Čtyři dobrovolníci???**

- Až se dobrovolníci vrátí vůbec si jich nevšímejte, nereagujte na ně...ani libě ani nelibě – JAKO BY NEEXISTOVALI

The image features a white background with several realistic, 3D-rendered water droplets of various sizes scattered in the corners. The droplets have highlights and shadows, giving them a sense of depth and volume. They are positioned in the top-left, top-right, and bottom-right corners, framing the central text.

Co když zjistím, že se ve třídě něco děje?

- Podle stádia šikany
- - M. Kolář – Bolest šikanování
- - PČR, OSPOD

- Ignorace, stigmata (zažít ten pocit)

Loupeže

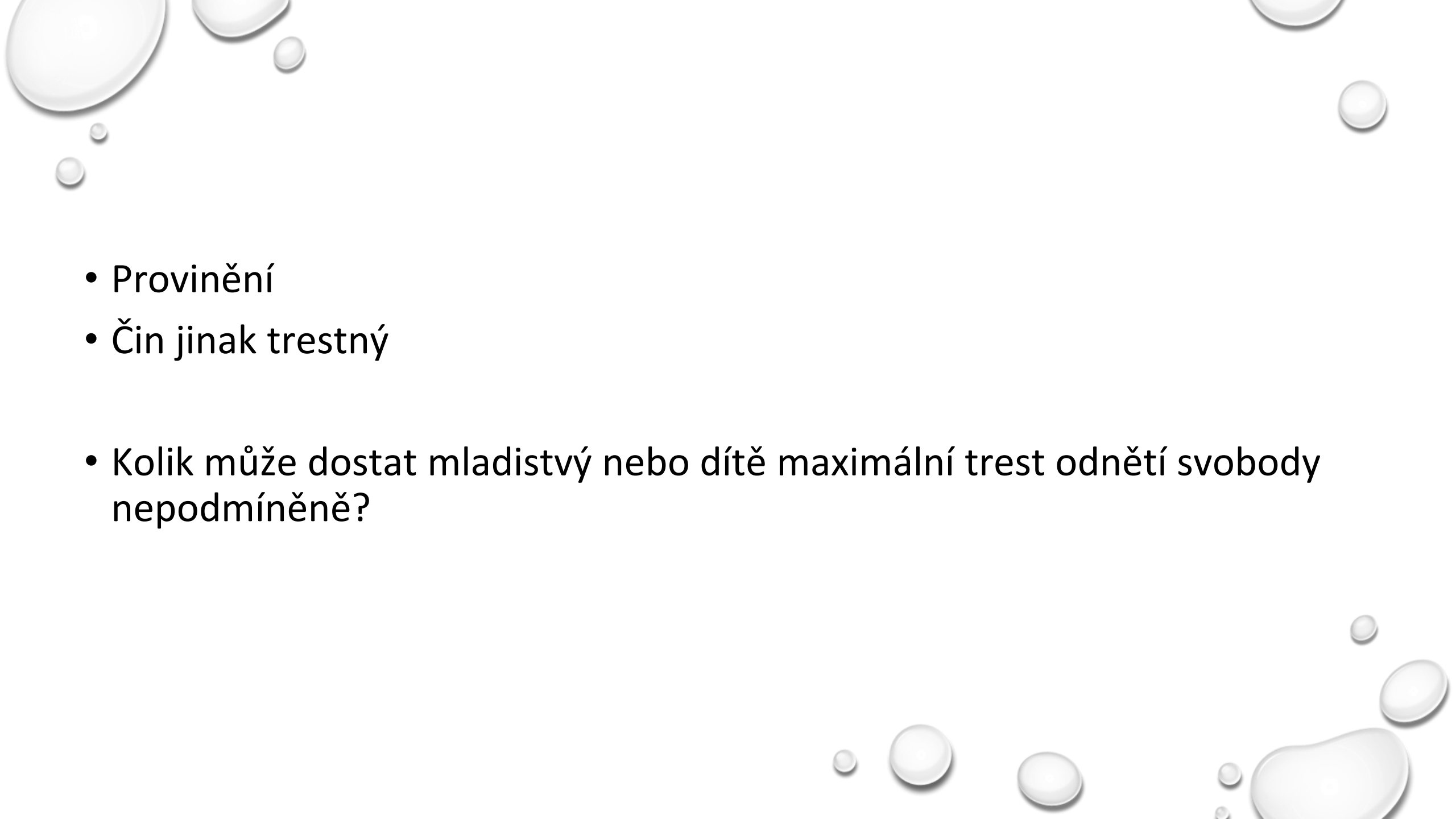
- Kdo proti jinému užije násilí, nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci

Výchova a opatření

- Nařízená ústavní výchova
- Uložená ochranná výchova
- Výchovná opatření
- Ochranná opatření
- Trestní opatření

Trestní opatření

- Obecně prospěšné práce
- Domácí vězení
- Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné akce
- Peněžitá opatření
- Peněžitá opatření s odkladem
- Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty
- Zákaz činnosti
- Vyhoštění
- Odnětí svobody podmíněné
- Odnětí svobody nepodmíněné

-
- Provinění
  - Čin jinak trestný

  - Kolik může dostat mladistvý nebo dítě maximální trest odnětí svobody nepodmíněně?

šikana

- <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1100627928-ta-nase-povaha-ceska/405235100011004-narodnezletilych-vrahu/titulky>
- <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10318730018-polosero/211562222000001-polosero-sikana>
- <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10318730018-polosero/211562222000003-polosero-utekari>

- Americká oficiální federální legislativa (IDEA, 1981) pro definici poruch chování používá tu, jež byla vytvořena **Elim Mikem Bowerem**, která je nejčastěji využívána i v českém prostředí. U emocionálně hendikepovaného dítěte se musí projevat jedna nebo více charakteristik pro poruchu chování najednou (Kauffman, J. M. 1997 s. 26):
- Neschopnost dítěte se učit, přičemž tento stav není vysvětlitelný intelektuálními, smyslovými nebo zdravotními faktory apod.
- Neschopnost budovat a udržovat uspokojivé interpersonální vztahy s vrstevníky, učiteli apod.
- Nevhodné typy chování nebo pocitů za běžných situací.
- Celkově nešťastná a depresivní nálada apod.
- Tendence rozvíjet fyzické symptomy, bolest nebo strach, které jsou spojovány s osobními nebo školními problémy.

- *„Děti, které prožívají a projevují ve svém chování běžné problémy každodennosti, jež souvisejí s vývojem, růstem, poznáváním prostředí, vyrovnáváním se s realitou.*
- *Děti, u nichž se rozvíjí větší počet a vyšší stupeň emočních problémů, které jsou důsledky normálních krizí nebo stresujících zkušeností – úmrtí blízké osoby, narození sourozence, rozvod rodičů, tělesný úraz, úraz mozku, dospívání nebo vstup do školy.*
- *Děti, u nichž mírné projevy emočních problémů přetrvávají s tím, že v jisté míře překračují hranici běžných očekávání, ale zároveň jsou tyto děti schopny zvládnout adekvátní přizpůsobení se školnímu prostředí.*
- *Děti se zafixovanými a opakujícími se symptomy emoční nepřizpůsobivosti, které s pomocí mohou těžit ze školní docházky a v rámci školního prostředí udržovat vztahy pozitivní.*
- *Děti se zafixovanými a opakujícími se projevy emočních obtíží, které budou pravděpodobně nejlépe vzdělavatelné v pobytovém školním prostředí nebo dočasně v domácí péči“*

Závislostní chování

Tradiční typy závislostního chování

- drogová závislost
- závislost na alkoholu
- tabakismus
- závislost na hracích automatech

• Závislost na alkoholu

- společenská droga, součást mnoha sociálních rituálů
- naše společnost – proalkoholní
- alkohol jako tzv. průchozí droga k nebezpečnějším látkám
- přitom alkohol – tzv. tvrdá droga, nicméně společensky tolerovaná

Závislost na alkoholu - fáze

1) počáteční stádium

- poznal účinky alkoholu, pocit dobré nálady
- zvyšuje se tolerance (vydrží stále více)
- alkohol je stále drogou, která dává a nic nebere

2) varovné stádium

- nejen podnapilost, ale i opilost – občas se to může stát každému
- hledá společníky
- zvyšuje se tolerance

3) rozhodné stádium

- jde víceméně o závislost, „okénka“
- alkohol je součástí metabolických procesů, ztráta kontroly
- racionalizační systém omluv svého pití

4) konečné stádium

- výrazné snížení tolerance alkoholu, málo vydrží, rychle se opije
- opilost i několikadenní (tahy), alkoholické psychózy – delirium tremens

Závislost na hracích automatech

- **automaty** – zábavní a výherní
- **hra** – základ patologického hráčství – zdroj zábavy a osvěžení
- gambler
- srov. s karbaníci

Závislost na hracích automatech - fáze

- 1) **stadium výher** – občasné hraní, fantazie velké výhry, přehnaný optimismus, zvyšování sázek, chlubí se nereálnými výhrami
- 1) **stadium prohrávání** – již patologické hráčství, neschopnost se hrou přestat, ztráta kontroly, hraní skrývá, financuje z dluhů, splácení odkládá, nárůst problémů v rodině i zaměstnání
- 1) **stadium zoufalství** – výrazné odcizení od rodiny, přátel, tendence obviňovat okolí za své jednání, trestné činy, rozpad rodiny, těžké duševní stavy, suicidální fantazie a pokusy

Nové formy závislostního chování

- netolismus
- sexuální závislost
- závislost na práci
- patologické nakupování
- bulimie

Závislost na televizi

- podobné charakteristiky jako tzv. počítačová narkomani
- uzpůsobování životního programu televiznímu programu
- pasivita, apatie, snížená empatie, izolace
- nedostatek pohybu, vadné držení těla, ochablost, riziko očních onemocnění

Sexuální závislost

- akcelerace nutkavého neklidu a zvyšující se četnost různých sexuálních aktivit při zmenšující se satisfakci
- shodné rysy s drogovou závislostí v sociální oblasti – utajování, vina, dvojí život, výčitky
- pravděpodobně – endorfiny (podobné opiátům) - fyziologická souvislost mezi drogovou závislostí a závislostmi, které nejsou vázány na nějakou látku
- spouštěčem je zřejmě slabé sebevědomí, pocit méněcennosti

Závislost na práci - workoholismus

- workoholici - nesourodá skupina
- negativní dopad na vztah, zejména k blízkým
- práce je považována za osobní přednost, zdroj nadřazenosti

Typologie

- **urputný dřič** – neustále pracuje, ať je to potřeba či ne, únava, vyčerpání, chybné úkony, úrazy, nemoci, riziko nesprávného rozhodování
- **záchvatový typ** – bez objektivních důvodů, apatie – záchvat, neschopnost podávat dlouhodobý požadovaný výkon
- **hyperaktivní typ s poruchami pozornosti** – činnost, ale bez soustředění, bez dokončování, atmosféra rozruchu a zmatku
- **pracovní labužník** - pedant, perfekcionista, nepřiměřený čas i energie, očekává to i od druhých, problém je-li vedoucím
- **opečovávač** – silný altruista, obětuje se, často okázale

Patologické nakupování - oniomanie

- velká obchodní centra
- 2 – 10% procent dospělé populace, muži i ženy
- často souvislost se sebeobrazem (móda, kosmetika, šperky, elektronika)
- nutkání a silná touha nakupovat, nákupní tahy
- často věci, které nevyužije, nejčastěji se to děje v zimním období
- finanční problémy, zadlužení

Bulimie – patologické přejídání

- porucha obživného pudu
- výlučně v tzv. vyspělých zemích
- nutně nemusí souviset s obezitou
- mentální bulimie (MKN) – syndrom charakterizovaný opakujícími se záchvaty přejídání a přehnanou kontrolou tělesné hmotnosti, které vedou jedince k aplikaci krajních opatření, aby zmírnil tloušťku, vyvolanou účinky požití potravy
  - neustálé zabývání se jídlem, neodolatelná touha po jídle
  - snaha potlačit účinek jídla – zvracení, laxativa, hladovění, léky – anorektika
  - chorobný strach z tloušťky

Netolismus...

Historie

- Závislost na počítači
- Kniha „*Computer Addiction? A study of computer dependency*“ v roce **1989**
- **M. Shotton** – 1989 první výzkumné šetření

- Závislost na internetu
- 1995 – I. Goldberg pojem závislost na internetu
- „nemyslím si, že závislost na internetu existuje o nic víc, než závislost na tenisu, bingu nebo televizi. Lidé mohou přehánět všechno. Nazývat to poruchou je omyl.“
- K. Young – 1996 první definice, popis problému a diagnostické nástroje

Terminologie

- Terminologie je nejednotná
- **NETOLISMUS**
- - Někteří autoři řadí pod tento pojem vše co se týká technologií (IAD, PC, MAD, TVAD, hraní her, hazard...)
- - Další skupina používá tento pojem ve spojení zejména s MMORPG - massively multiplayer online role play game
- - Poslední výklad poukazuje na fakt, že pod pojmem netolismus řadíme IAD a PCAD

Terminologie

- Další názvy, využívané ve výzkumném prostředí
  - - virtuální drogy
  - - netomanie
  - - závislosti na technologiích
  - - ..... atd.
- **Závislostní chování nesubstančního charakteru spojené s užíváním informačních a moderních technologií**

NEETOLISMUS

```
graph LR; A[NEETOLISMUS] --- B[Patologické hráčství]; A --- C[Závislosti na internetu]; A --- D[Jiné technologické závislosti];
```

Patologické
hráčství

Závislosti na
internetu

Jiné technologické
závislosti

Patologické hráčství

- - silné puzení ke hře
- - upřednostňování hry před jinými zájmy
- - pokračování ve hře, i když jedinec ví o škodlivosti

- Děti a mladiství
- - vznik závislosti za velmi krátkou dobu
- - dostupnost her (např. hazard již nemá specifické prostředí)

• Závislost na online hrách

- - online hry mají vysokou dostupnost
- V nedávné době proběhly médii varovné zprávy o úmrtí korejského hráče online hry Starcraft4 na selhání srdce plynoucí z vyčerpání v internetové kavárně, poté co hrál padesát hodin bez větší přestávky.
- Podobná historka se udála i v Číně, kde třináctiletý hráč MMORPG World of Warcraft5 spáchal sebevraždu skokem z výškové budovy. Ve svém dopise na rozloučenou napsal, že se chce připojit k hrdinům hry, kterou zbožňoval.
- První zkušenost v roce 2004 - 8,82 let (N=1097)
- 2011 - některé studie uvádí i „dvouleté“ hráče

MMORpg závislost

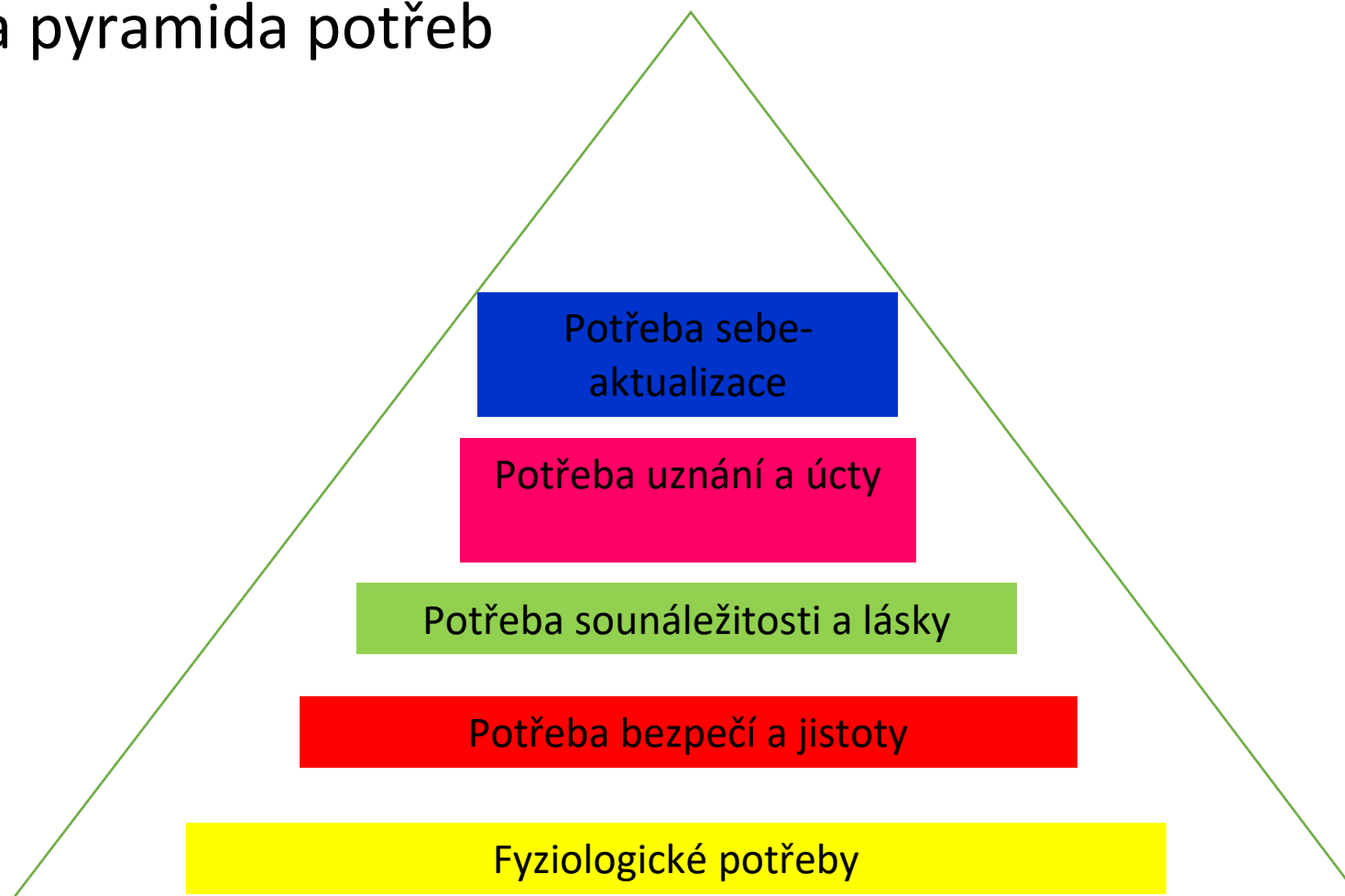
- - hra nikdy nekončí
- Studie z roku 2004
- - i když mají hráči MMORPG větší tendenci k trávení více času hraním a často shledávají virtuální svět příjemnějším a uspokojivějším více než realitu, nehledají ve hře způsob jak si zvýšit sebedůvěru, zabavili by se i kdyby MMORPG nehráli a necítily by se podráždění, kdyby nemohli jeden den hrát.
- Toto poukazuje na fakt, že hráči MMORPG **nejsou na hře závislí. Pro většinu je hra jen alternativním způsobem vyhledávání a navazování sociálních kontaktů.**

MMORPG – vznik závislosti

- - flow stav (zážitek zábavy) nemá vliv na vzniku závislosti
- Na vzniku závislostního chování se podílí dva mechanismy
  - • Honba za uznáním (opakované hraní s cílem nashromáždit nejlepší možné vybavení, úroveň postavy, získat nejvyšší místa v ratingu apod.)
  - • Utváření vztahů a jejich udržování
- Jedná se tedy o MMORPG závislostní chování?

Závislostní chování a naše potřeby

- Maslowova pyramida potřeb

• Závislostní chování a naše potřeby

- 11 let
- Chodí do školy
- Nemá výraznější schopnosti
- Ve třídě na pomyslném chvostu
  - A co jeho potřeby??

• Závislostní chování a naše potřeby

- Postava ve WoW
- A co její potřeby?

Další typy patologického hráčství

- - online hazardní hraní
- - offline hry

• Závislost na internetu

- - terminologie: netomanie, IAD (internet addiction Disorder)
- Formy závislostního chování na internetu
  - Online komunikace a kybervztahy
  - Hraní online her
  - Přetížení informacemi
  - Internetové kompulzivní chování
  - Závislost na kybersexu
  - Závislost na počítači aj.

Rizikové faktory u dětí a mladistvých

- ADHD
- Sklony k agresi a násilí
- Mladí patologičtí hráči
- Introverti
- Jedinci s nějakým typem zdravotního postižení, či znevýhodnění

• Závažné rizikové faktory

- Podle Saisan, Smit, Robinison a Seagal (2016)
  - Úzkosti a deprese
  - Koexistence jiných závislostních poruch
  - Nedostatek sociálních vztahů
  - Celková nešťastnost
  - Menší společenská a profesní vytíženost
  - Vysoká míra stresu

Jiné technologické závislosti

- Závislost na mobilním telefonu
- - The Washington Post: průměrný uživatel mobilu zkontroluje svůj telefon 150x denně
- - Nomofobie
- - Fantomova vibrace
- - F63.8 - jiné nutkavé a impulzivní poruchy
- Mobilní telefon u dětí – sociální prestiž

Fad - Facebook Addiction Disorder

- Michael Fenichel, který v roce 2009 definoval poruchu pomocí těchto průvodních jevů:
  - - Noční užívání Facebooku
  - - Uživatel tráví na Facebooku více než hodinu denně
  - - Obsese starými láskami a expartnery
  - - Užívání Facebooku na úkor práce a pracovních povinností.
  - - Odloučení od největší sociální sítě v uživateli vzbuzuje pocity úzkosti a stresu.

Jak na online závislosti

- <https://www.youtube.com/watch?v=2FDaeiuX2x0>

<https://www.youtube.com/watch?v=2FDaeiuX2x0>